

Er is hier iets helemaal mis!¹

MY LAI EN DE EIGEN VERANTWOORDELIJKHEID VAN SOLDATEN IN OORLOGSTIJD

Hoe zorg je ervoor dat leerlingen actief aan de slag gaan met het examenonderwerp? Trek ze uit hun comfortzone en laat ze werken en discussiëren aan de hand van een moreel dilemma: My Lai, 16 maart 1968. Welke keuze maak je? Kies je voor je eigen verantwoordelijkheid of schaar je je achter opgelegd gezag?

► Hugh Thompson over de radio op 16 maart 1968 terwijl hij met zijn helikopter over My Lai vliegt.

In maart 1968 werd het Amerikaanse leger door de inlichtingendienst afgestuurd op het dorp My Lai in Vietnam, omdat verondersteld werd dat zich hier een groot aantal leden van de Vietcong ophielden. De Charlie Company kreeg de opdracht om het dorp in brand te steken en te schieten op alles wat ze tegenkwamen; verwacht werd dat alle vrouwen en kinderen na zeven uur 's ochtends naar de markt waren.

De Charlie Company was sinds december 1967 in Vietnam en had al een groot aantal mannen verloren bij aanvallen door de Vietcong, landmijnen en booby traps. De leiding lag die dag in handen van bevelhebber Ernest Medina (1936) en Tweede Luitenant William L. Calley Jr. (1943). Binnen vier uur werd een waar slagveld aangemaakt. Het exacte aantal slachtoffers is nooit vastgesteld, maar het monument op de plek waar het bloedbad heeft plaatsgehad vermeldt 504 namen.

Het incident is in eerste instantie door het leger in de doofpot gestopt, maar kwam door een ingezonden brief van soldaat Ron Ridenhour aan het licht. Ridenhour vernam in Vietnam via vrienden uit de Charlie Company de onlusten in My Lai. Hij besloot de verhalen en verklaringen te verzamelen. Bij terugkomst in de Verenigde Staten in maart 1969 stuurde hij een brief aan dertig leden van het Congres. In deze brief liet hij weten dat er naar zijn mening een grootscheeps en publiekelijk onderzoek ingezet zou moeten worden. Journalist Seymour Hersch kreeg hier lucht van en besloot de betrokken soldaten

te interviewen. De artikelen die hij hierover publiceerde waren omstreden. In november 1970 werd er een grootscheeps onderzoek ingezet naar het bloedbad in My Lai. Het bloedbad in My Lai raakt aan een viertal belangrijke punten uit de stofomschrijving: (4.2) guerrillaoorlog en de falende Amerikaanse strategie, (4.4) de demoralisering van de Amerikaanse strijdkrachten, (6.1) de rol van de media, (7.3) nationaal trauma/ Vietnamsyndroom. Daarnaast is het bij uitstek een onderwerp dat leerlingen zal prikkelen. Ze worden namelijk geacht zich in te leven in een zestal soldaten die betrokken waren bij het bloedbad in My Lai. Voornamelijk jonge mensen, die een keuze moesten maken tussen eigen verantwoordelijkheid en opgelegd gezag. Een moreel dilemma!

Opdracht

'Sommige mensen – de meesten, lijkt het – zullen, onder sommige omstandigheden, alles doen wat iemand met autoriteit hen opdraagt...'²

Leerlingen plaatsen zes personen aan de hand van persoonsomschrijvingen in een kwadrant, waarbij de horizontale as van links naar rechts de mate van ongehoorzaamheid tot mate van gehoorzaamheid bestrijkt. Op de verticale as bepalen zij in hoeverre deze mensen hun keuze baseerden op eigenbelang of het algemeen belang.

De doelen van deze opdracht zijn (1) dat leerlingen zich in zullen leven in het denken en doen van deze perso-

Eleonor Geenen MA is docent geschiedenis aan het Christelijk Gymnasium in Utrecht en DiD aan het ICLON.

nen, (2) ze een beargumenteerde waardering kunnen geven van de keuzen die deze mensen hebben gemaakt, (3) ze deze keuzen voor kunnen leggen aan klasgenoten en in een discussie tot een bijgesteld en genuanceerd standpunt kunnen komen, (4) ze deze keuzen kunnen afzetten tegen de gegeven situatie, (5) de leerlingen aan de slag gaan met een moreel dilemma; in hoeverre heb je als militair een eigen verantwoordelijkheid? In de opdracht staan zes leden van de Charlie Company centraal:

- 1 Officier Oran Henderson die van mening was dat het beter was het incident in de doofpot te stoppen.
- 2 Bevelhebber Ernest Medina die naar eigen zeggen pas te laat doorhad waar zijn mannen mee bezig waren.
- 3 Tweede Luitenant William Calley jr. die zijn ondergeschikten de opdracht gaf alle inwoners van My Lai samen te drijven en dood te schieten. Als ze hieraan niet gehoorzaamden schoot hij zelf. Hij claimde achteraf het bevel van Medina uitgevoerd te hebben.
- 4 Soldaat Paul Meadlo die huilend het bevel van Calley opvolgde, omdat hij bang was anders zelf gedood te worden.
- 5 Soldaat Michael Bernhardt die voor zijn vertrek naar Vietnam aan zichzelf had beloofd alleen op mensen te schieten die ook op hem zouden schieten. Hij heeft als een van de weinigen het bevel van hogerhand geweigerd.
- 6 Helikopterpiloot Hugh Thompson die toevallig boven My Lai vloog op 16 maart 1968 en niet tot de Charlie Company behoorde. Hij heeft uiteindelijk het bloedbad in My Lai beëindigd.³

De volledige opdracht inclusief docenten-handleiding is als download op de site www.vgnkleio.nl geplaatst. Deze kan gekopieerd en in de klas gebruikt worden.

Meerwaarde

Deze opdracht is tijdens de nascholingsmiddag van het ICLON in september 2009 door docenten uitgevoerd. Uit de nabespreking bleek dat de vragen wellicht te lastig zijn voor havo-leerlingen. Een mogelijke oplossing is om de opdracht in stukjes te hakken en tussendoor steeds te bespreken.

Aangezien er geen goede/foute antwoorden zijn kan het zijn dat de leerlingen afhaken omdat ze het te ingewikkeld vinden. U kunt hen vertellen dat deze opdracht juist gemaakt is om te ervaren dat er soms geen goede

en foute antwoorden bestaan. De begrippen kunnen te vaag zijn voor leerlingen waardoor er een gevaar van verzanding in de discussie kan ontstaan. Regie door de docent met name tijdens de discussie/nabespreking is dus van groot belang.

Ondanks deze opmerkingen waren de deelnemers het er over eens dat de opdracht wel degelijk meerwaarde heeft. Het is een originele geschiedenisles, die een welkome afwisseling kan zijn binnen het eindexamenprogramma. Het is middels deze opdracht makkelijker voor de docent om de leerlingen bij het onderwerp te betrekken. Het geeft een kans om de examenstof te behandelen, maar ook om een bijdrage te leveren aan de sociaal maatschappelijke ontwikkeling van de leerlingen. Je kunt leerlingen namelijk wel vertellen dat mensen vreselijke dingen doen onder gegeven omstandigheden, maar het is mooi als inzicht hierin een bron in de leerlingen zelf vindt. De meerwaarde voor leerlingen ligt erin dat ze zelf moeten nadenken, discussiëren, inleven en contexten herkennen. Ze krijgen hierdoor meer inzicht in zowel de Vietnamoorlog als complexe morele problemen in het algemeen. Ze moeten zich inleven in wat er mis kan gaan in extreme situaties. En dat er veel mis kan gaan, dat weten wij historici maar al te goed.

Deze opdracht is afgeleid van een bestaande opdracht uit 'Geschiedenis Doordacht' (2005) van Jan de Vries en Harry Havekes: Kwadrant (verzet, aanpassing of collaboratie in de Tweede Wereldoorlog).

Deze foto van Ronald L. Haeberle werd direct na het bloedbad gemaakt en laat zien dat er vooral vrouwen en kinderen omkwamen.

Ron Ridenhour in *Los Angeles Times* op 16 maart 1998.

De informatie over deze personen is afkomstig uit: *Reporting Vietnam, Part Two: American Journalism 1969-1975* (Library of America, 1998), 13-27.